

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)
της 8ης Ιουλίου 1999 *

Στην υπόθεση C-186/98,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Tribunal de Círculo do Porto (Πορτογαλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο των ποινικών δικών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά

Maria Amélia Nunes,

Evangelina de Matos,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου περί μη προσήκουσας χρήσεως των χορηγούμενων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο χρηματοδοτικών συνδρομών,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Jann (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, D. A. O. Edward και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs

* Γλώσσα διαδικασίας: η πορτογαλική.

γραμματέας: R. Grass

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η M. A. Nunes, εκπροσωπούμενη από τον J. Lourenço Pinto, δικηγόρο Λισαβόνας,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Luís Fernandes, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας της γενικής διεύθυνσεως Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του Υπουργείου Εξωτερικών, και Angelo Seica Neves, μέλος της ίδιας υπηρεσίας,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Holger Rotkirch, πρέσβη, προϊστάμενο της υπηρεσίας νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και την Tuula Rynhä, νομικό σύμβουλο στο ίδιο υπουργείο,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Maria Teresa Figueira και τον Knut Simonsson, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 20ής Μαΐου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με διάταξη της 21ης Απριλίου 1998, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Μαΐου 1998, το Tribunal de Círculo do Porto υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 234 ΕΚ), δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου περί μη προσήκουσας χρήσεως των χορηγούμενων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (στο εξής: ΕΚΤ) χρηματοδοτικών συνδρομών.
- 2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ποινικών δικών κατά των M. A. Nunes και E. Matos για τα εγκλήματα της πλαστογραφίας, που προβλέπονται και τιμωρούνται από το άρθρο 228, παράγραφοι 1 και 3, του πορτογαλικού Ποινικού Κώδικα, τα οποία τελέστηκαν στο πλαίσιο διαφόρων εκπαιδευτικών προγραμμάτων πραγματοποιηθέντων το 1986 και ενός κύκλου μαθημάτων πραγματοποιηθέντος το 1987. Η M. A. Nunes διώκεται επίσης για δωροληψία, έγκλημα το οποίο προβλέπεται και τιμωρείται από το άρθρο 424 του πορτογαλικού Ποινικού Κώδικα. Για τα σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα είχε χορηγηθεί χρηματοδοτική συνδρομή από το ΕΚΤ.
- 3 Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, ο κανονισμός (ΕΟΚ) 2950/83 του Συμβουλίου, της 17ης Οκτωβρίου 1983, για την εφαρμογή της απόφασης 83/516/ΕΟΚ για την αποστολή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΕ L 289, σ. 1), όριζε, στο άρθρο 6, παράγραφος 1, τα ακόλουθα:

«Όταν η συνδρομή του Ταμείου δεν χρησιμοποιείται σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται από την εγκριτική απόφαση, η Επιτροπή μπορεί να αναστείλει, να μειώσει ή να καταργήσει τη συνδρομή αυτή, αφού δώσει στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος την ευκαιρία να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.»

4 Κατά την παράγραφο 2 της διατάξεως αυτής τα καταβληθέντα ποσά που δεν χρησιμοποιήθηκαν προσηκόντως αναζητούνται.

5 Προς υπεράσπισή της ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου η M. A. Nunes ισχυρίστηκε ότι, δεδομένου ότι πρόκειται για μη προσήκουσα χρήση κοινοτικών πόρων εκ μέρους ιδιωτών, το κοινοτικό δίκαιο προβλέπει κυρώσεις οι οποίες, όντας αστικού χαρακτήρα, επαρκούν για την εξασφάλιση των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας. Εξ αυτού κατέληξε ότι ούτε ο εθνικός νομοθέτης ούτε τα δικαστήρια μπορούν να χαρακτηρίσουν ως ποινικό αδίκημα πράξεις όπως αυτές που της προ-
σάπτονται.

6 Υπό τις συνθήκες αυτές το Tribunal de Círculo αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να ερωτήσει το Δικαστήριο

«— αν η κοινοτική νομοθεσία, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο τελέσεως των καταλογιζομένων στην κατηγορουμένη πράξεων, προσδίδει στις πράξεις αυτές ποινικό χαρακτήρα

και

— αν τα κράτη μέλη είναι αρμόδια να τιμωρούν ποινικώς πράξεις θίγουσες μόνο περιουσιακά κοινοτικά συμφέροντα, για τις οποίες η κοινοτική νομοθεσία προβλέπει μόνον αστικού χαρακτήρα κύρωση.»

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 7 Από το άρθρο 6 του κανονισμού 2950/83 προκύπτει ότι οι συνέπειες της χρησιμοποίησης συνδρομής του ΕΚΤ κατά παράβαση των όρων που καθορίζει η εγκριτική απόφαση δεν είναι ποινικού χαρακτήρα.
- 8 Επομένως, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν προσδίδει ποινικό χαρακτήρα στη μη προσήκουσα χρήση χρηματοδοτικής συνδρομής χορηγούμενης από το ΕΚΤ.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 9 Πρέπει να υπομνησθεί ότι, οσάκις κοινοτική ρύθμιση δεν περιέχει ειδική διάταξη προβλέπουσα κύρωση σε περίπτωση παραβάσεώς της ή παραπέμπει σχετικώς στις εθνικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ) επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο που να εγγυάται την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου (βλ., ιδίως, την απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, 68/88, Επιτροπή κατά Ελλάδος, Συλλογή 1989, σ. 2965, σκέψη 23).
- 10 Προς τούτο, μολονότι διατηρούν διακριτική ευχέρεια ως προς την επιλογή των κυρώσεων, τα κράτη μέλη πρέπει να μεριμνούν ώστε οι παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου να τιμωρούνται υπό ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις ανάλογες προς εκείνες που ισχύουν για παραβάσεις παρεμφερούς φύσεως και σημασίας του εθνικού δικαίου και, εν πάση περιπτώσει, προσδίδουσες στην κύρωση αποτελεσματικό, ανάλογο και αποτρεπτικό χαρακτήρα (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδος, σκέψη 24).
- 11 Επιπλέον, όσον αφορά τις παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου, οι εθνικές αρχές πρέπει να ενεργούν με την ίδια επιμέλεια που επιδεικνύουν κατά την εφαρμογή των

αντίστοιχων εθνικών νομοθεσιών (προαναφερθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδος, σκέψη 25).

- 12 Η ίδια συλλογιστική ακολουθείται όταν μια κοινοτική ρύθμιση προβλέπει μεν ορισμένες κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασεως, δεν καθορίζει όμως εξαντλητικά τις κυρώσεις που μπορούν να επιβάλλουν τα κράτη μέλη. Τούτο συμβαίνει στην περίπτωση της σχετικής με το ΕΚΤ ρυθμίσεως.
- 13 Εξάλλου, όπως ανέφερε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 9 των προτάσεών του, η φύση της απορρέουσας από το άρθρο 5 της Συνθήκης υποχρεώσεως καθίσταται σαφέστερη ενόψει του άρθρου 209 Α, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρου 280, παράγραφος 2, ΕΚ), κατά το οποίο τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα ίδια μέτρα καταπολέμησης της απάτης σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας με εκείνα που λαμβάνουν για την καταπολέμηση της απάτης σε βάρος των δικών τους οικονομικών συμφερόντων.
- 14 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5 της Συνθήκης επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν όλα τα αποτελεσματικά μέτρα για την επιβολή κυρώσεων λόγω πράξεων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας. Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν και ποινικές κυρώσεις, ακόμα και όταν η κοινοτική ρύθμιση επιβάλλει μόνον κύρωση αστικού χαρακτήρα. Οι προβλεπόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι ανάλογες προς εκείνες που ισχύουν για παραβάσεις παρεμφερούς φύσεως και σημασίας του εθνικού δικαίου, καθώς επίσης αποτελεσματικές και ανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 15 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Πορτογαλική και η Φινλανδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας

δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διάταξη της 21ης Απριλίου 1998 το Tribunal de Círculo do Porto, αποφαινεται:

- 1) Το κοινοτικό δίκαιο δεν προσδίδει ποινικό χαρακτήρα στη μη προσήκουσα χρήση χρηματοδοτικής συνδρομής χορηγούμενης από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.
- 2) Το άρθρο 5 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 10 ΕΚ) επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν όλα τα αποτελεσματικά μέτρα για την επιβολή κυρώσεων λόγω πράξεων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Κοινότητας. Τα μέτρα αυτά μπορούν να περιλαμβάνουν και ποινικές κυρώσεις, ακόμα και όταν η

κοινοτική ρύθμιση επιβάλλει μόνον κύρωση αστικού χαρακτήρα. Οι προβλεπόμενες κυρώσεις πρέπει να είναι ανάλογες προς εκείνες που ισχύουν για παραβάσεις παρεμφερούς φύσεως και σημασίας του εθνικού δικαίου, καθώς επίσης αποτελεσματικές και ανάλογες προς τον επιδιωκόμενο σκοπό και να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα.

Jann

Edward

Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 8 Ιουλίου 1999.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του πρώτου τμήματος

R. Grass

P. Jann